

1. *Метафора в мові і тексті*. Під редакцією В.Н. Телія. – М.:Вища школа, 1988.
2. *Мовні і концептуальні картини світу*. Вип.26, частина 1, Видавничий дім Дмитра Бураго. 3. *Збірка наукових тез*. – Режим доступу: www.utr.sbp.ru/doc/Fyodorov%2002005_thesis.htm 4. *Фіцджеральд Ф.С.* Великий Гетсбі.-Харків:Фоліо, 2003. 5. *F. Scott Fitzgerald. The Great Gatsby*. – Dnipro Publishers, Kiev, 1973.

Боровинський І., асп.,
Інститут філології КНУ імені Тараса Шевченка

ПЕРЕКЛАД АНГЛОМОВНОЇ РОМАНТИЧНОЇ ПОЕЗІЇ ЯК ОСОБЛИВОГО СПОСОБУ СВІТОСПРИЙНЯТТЯ

Стаття досліджує особливості перекладу романтичних поезій українською мовою. Проаналізовано специфіку відтворення романтичних образів із визначенням відповідного кола перекладацьких проблем.

Ключові слова: романтичний образ, перекладацький метод, диференційований підхід.

Статья исследует особенности перевода романтических поэзий на украинский язык. Проанализировано специфику передачи романтических образов с конкретизацией соответствующих переводческих проблем.

Ключевые слова: романтический образ, переводческий метод, дифференцированный подход.

The article dwells on the key issues of Romantic poetry representation in Ukrainian translations. Peculiarities of Romantic image interpretations are analyzed. Various translation challenges related to rendering into Ukrainian specific poetic pieces are outlined.

Key words: Romantic image, translation method, differential approach.

Об'єктом дослідження цієї статті є англomовна романтична поезія та її сприйняття українськими перекладачами. Предметом розвідки обрано специфіку відтворення англomовної романтичної поезії як особливого способу світосприйняття. Мета – виявити особливості відображення романтичної образності. Актуальність теми зумовлена інтересом вчених до інтерпретації художніх образів [Зорівчак 1982, Чередниченко 1980, Бех 1980, Лановик 1988, Рихло 2001, Пермінова 2008]. Новизна роботи полягає у комплексному підході до проблеми українського перекладу англomовного романтичного образу.

У перекладознавстві існують теорії, які в основу перекладацьких трансформацій кладуть формально-логічний принцип. Так, за теорією закономірних відповідників Я. Рецкера, в перекладі є повні, часткові, абсолютні та відносні еквіваленти [Рецкер 1974]. Така теорія, слід зауважити, майже зовсім непридатна для осмислення перекладу романтичної поезії, де образ створено всупереч звичній логіці. На які специфічні риси світогляду

поетів-романтиків необхідно звернути увагу перекладачеві? Особливості світосприйняття романтичних митців якнайкраще висвітлені у ранній праці В. Жирмунського [Жирмунський 1914]. Учений стверджує, що характерною рисою романтичного світосприйняття можна назвати усвідомлення присутності Бога у світі і визнання божественності нашого світу. Таким чином, романтичне світосприйняття не визначало світ як певне ілюзорне явище – як покривало, яке накинули на безкінечне, а як певну реальність [Жирмунський 1914, 23]. Яскравою рисою романтичного світосприйняття є сум за безкінечним, яке таке близьке для безкінечної людської душі. [Жирмунський 1914, 60]. Саме в цій тезі простежується складна перекладацька проблема. Якщо ми припускаємо, що романтичний образ розкривається через певну світоглядну позицію, де відчувається прагнення охопити безкінечне через кінечне, то математичний підхід видається неприйнятним для передачі романтичної образності. Доцільно орієнтувати перекладацький підхід на культурні, світоглядні та позатекстові аспекти, які здатні розкрити зміст образу у всій його повноті. Подібну ситуацію спостерігаємо при перекладі В. Самійленком та В. Богуславською поезії Дж. Байрона «Мій дух згасає» («My soul is dark»). Перекладачі дотримуються формально логічного підходу лише на рівні відтворення ключових понять, збереження яких необхідне задля передачі основи структурної організації, як от: *heart – серце, harp – арфа, soul – дух, tear – сльоза*. Це ключові елементи образної складової вірша, через які автор розкриває мотив душевного смутку і страждань. Особливої уваги заслуговує трактування поняття *душа* через *дух*. Навіть це окреме переосмислення говорить про відхід тлумачів від основ формально-логічного підходу. Така інтерпретація видається закономірною та виправданою, оскільки співзвучна із загальним ідейно-семантичним забарвленням поезії. Дж. Байрон вимальовує картину страждань, де струни арфи уособлюють емоції ліричного героя. Мова йде саме про необхідність передачі тлумачами певного відтінку емоційності. Якби це поняття переклали як «душа», образ ліричного героя міг би перетворитися із страждальця на негативну особистість з хворою душею. Таке тлумачення частково суперечить світоглядній романтичній позиції, де хвора не стільки душа, скільки дух ліричних героїв. Душа ж ліричних героїв у романтичних текстах завжди страждає і болить. В. Богуславська, ніби підтверджуючи таку думку, використовує додаткове уточнювальне словосполучення «душа зболіла». Врахування специфіки романтичного світогляду дозволяє тлумачам зробити правильний вибір і зберегти «іскру» романтичного бачення дійсності.

Крім того, перекладачі зберігають загальну організацію оригіналу і особливості розгортання емоційної палітри, але роблять це кожний по-своєму. В. Самійленко відтворює страждання та присмак гіркоти через образ серця, яке в інтерпретації тлумача акумулює в собі весь життєвий біль: *and ached in sleepless silence, long – воно (серце) в собі терпить давно, or else this heavy heart will burst – познадеться серце з мук, for it hath been by sorrow nursed – давно вже в ньому вищерть образ, and break at once – or yield to song – од мук тяжких порветься враз*. Формально перекладач дотримується оригінальної концепції отожднення серця із життєвим боєм, однак як показують приклади, він вербалізує це зовсім відмінно від першотвору. В. Самійленко зберігає домінування пригніченої емоційності як головної складової вірша. Досягнення такої мети потребує зміни лексичного складу задля досягнення єдності звучання та цілісності сприйняття – емоційна вірність важливіша за словесну точність. В. Богуславська дотримується у своїй інтерпретації

такої самої думки, однак вона йде ще далі у намаганні створити цілісну картину емоційних страждань. Тлумачка переосмислює рядки оригіналу і байронівський біль серця переростає в українській інтерпретації у пекучий біль, у *зотлілий жар, звичний цем, смертельний згар*. Перекладачка не скупиться на експресивні епітети, які межують з оригінальними метафоричними конструкціями: *хай серце, цвинтар безнадій, озветься пам'яттю розлук, розірве груди цей тягар, нехай пропалить мозок мій сльоза*.

Аналіз перекладів дозволяє стверджувати, що з погляду формально-логічного підходу відповідність незначна, а от ідейно-сислово складову відтворено на найвищому рівні. В. Самійленко та В. Богуславська інтерпретують настрої поезії, а не лише лексичний склад. Якщо узагальнити здобуті результати, то, як бачимо, при перекладі романтичного образу важливо передати певні відтінки настрою з притаманною романтизмові експресією. Формальна вірність важить небагато в порівнянні з відповідністю ідейно-сисловою.

Кожний романтичний поет по-своєму втілював світоглядну позицію. Оскільки ми визнаємо множинність романтичних концепцій в межах романтичного напрямку, очевидно, що кожна така концепція характеризується своєрідною образністю. Тому неможливо говорити про використання шаблонного перекладацького підходу при тлумаченні англійських романтичних поетичних творів. Так, релігійна забарвленість лірики В. Блейка потребує від тлумача врахування численних позамовних контекстів. Структурний підхід видається необхідним при аналізі математично виваженої поезії Е. По, але він зовсім непридатний для розкриття образів Е. Дікінсон, де окрема лексема може визначати цілу структуру поезії, а не навпаки.

Отже, складність відтворення романтичної образності зумовлена специфікою романтичного образу у кожному конкретному випадку і його залежністю від світоглядних позицій певного романтичного напрямку. Тлумачу доводиться обирати між збереженням структурно-лексичної відповідності, ідейно-сислової вірності та цілісності звучання інтерпретації. У такому випадку формально логічний підхід поступається контекстуальному методу з елементами структурної організації, що дозволяє відтворювати романтичний образ з урахуванням можливих екстралінгвістичних імплікацій. Крім того, при перекладі романтичної поезії враховуються світоглядні засади, на яких формується окремий образ.

1. *Жирмунский В.М.* Немецкий романтизм и современная мистика. – СПб., 1914. – 206 с. 2. *Зорівчак Р.П.* Словесний образ у художньому перекладі / Р.П. Зорівчак // Хай слово мовлене інакше. – К.: Дніпро, 1982. – С. 51–64. 3. *Лановик М.Б.* Функціонування художнього образу в різномовних дискурсах / М.Б. Лановик. – Тернопіль: Економічна думка, 1988. – 145 с. 4. *Пермінова А.О.* Культуромовне буття художнього твору як перекладознавча проблема: автореф. дис... канд. філол. наук: 10.02.16 / Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. – К., 2008. – 20 с. 5. *Рецкер Я.И.* Теория перевода и переводческая практика. – М.: Международные отношения, – 1974. – 216 с. 6. *Рихло О.П.* Відтворення мовно-стилістичних особливостей творів Е.А.По в українських перекладах: Дис... канд. філол. наук: 10.02.16 / Чернівецький національний ун-т ім. Юрія Федьковича. – Чернівці, 2001. – 303 с. 7. *Чередниченко А.И.* Лингвистические проблемы воссоздания образа в поэтическом переводе / А.И. Чередниченко, П.А. Бех. – К.: Высшая школа, Изд-во при Киевском ун-те, 1980. – 67 с.